YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
30 päivänä syyskuuta 1997 *

Asiassa C-36/96,

jonka Bundesverwaltungsgericht (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Faik Günaydin,

Hatice Günaydin,

Günes Günaydin ja

Seda Günaydin

vastaan

Freistaat Bayern

ennakkoratkaisun Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. F. Mancini sekä tuomarit J. L. Murray, P. J. G. Kapteyn, H. Ragnemalm ja R. Schintgen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Günaydinin perhe, edustajanaan asianajaja F. Auer, Regensburg,

— Freistaat Bayern, asiamiehenään Landesanwaltschaft Bayernin Generallandesanswalt W. Rzepka,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat E. Röder,

— Kreikan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön Euroopan yhteisöjä koskevia asioita hoitavan erityisosaston oikeudellinen apulaiserityisneuvonantaja A. Samoni-Rantou, jota avustaa saman osaston erityisasiantuntija L. Pnevmatikou,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö C. de Salins ja saman osaston lähetystöneuvos A. de Bourgoing,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. Sack,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Günaydinin perheen, Saksan, Kreikan ja Ranskan hallitusten sekä komission 6.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.4.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesverwaltungsgericht on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 24.11.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.2.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tehdyn assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80 (jäljempänä päätös N:o 1/80) 6 artiklan 1 kohdan tulkinnasta. Assosiaationeuvosto on perustettu Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella, jonka Turkin tasavalta ja Euroopan talousyhteisön jäsenvaltiot sekä yhteisö allekirjoittivat Ankarassa 12.9.1963 ja joka on lopullisesti tehty, hyväksytty ja vahvistettu yhteisön puolesta 23.12.1963 tehdyllä neuvoston päätöksellä 64/732/ETY (EYVL 1964, 217, s. 3685, jäljempänä assosiaatiosopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa kantajina ovat Faik Günaydin, hänen vaimonsa ja kaksi alaikäistä lastaan, jotka ovat kaikki Turkin kansalaisia, ja vastaajana Freistaat Bayern (Baijerin osavaltio) ja joka koskee Günaydinin Saksassa oleskelua varten olevan oleskeluluvan voimassaoloajan pidentämistä koskevan hakemuksen hylkäämistä.

3 Pääasian asiakirjoista ilmenee, että Günaydin oli saanut luvan saapua Saksaan huhtikuussa 1976.

4 Günaydin suoritti tässä jäsenvaltiossa aluksi menestyksellisesti saksan kursseja, opiskeli sen jälkeen ja valmistui vuonna 1986 diplomi-insinööriksi.

5 Opintojensa ajaksi Günaydin sai määräaikaisia ja alueellisesti rajoitettuja oleskelulupia, mutta hän ei saanut lupaa tehdä palkattua työtä.

6 Vuonna 1982 Günaydin meni naimisiin Turkin kansalaisen kanssa. Pariskunnalla on kaksi lasta, joista ensimmäinen syntyi vuonna 1984 ja toinen vuonna 1988.

7 Marraskuussa 1986 Günaydin otettiin Siemens-yhtiön palvelukseen, jolloin oli tarkoituksena, että hän osallistuisi usean vuoden pituiseen koulutukseen Ambergin tehtaassa (Saksassa), minkä jälkeen hänet olisi siirretty Turkkiin, jossa hän olisi johtanut tämän yrityksen tytäryhtiötä. Tämä tarkoitus ilmenee Siemensin ja Saksan viranomaisten välillä käydystä kirjeenvaihdosta sekä kahdesta Günaydinin tekemästä ilmoituksesta. Günaydin havaitsi 17.2.1987, että hänelle oli myönnetty työ- ja oleskelulupa Saksassa ainoastaan siinä tarkoituksessa, että hän voisi Saksassa valmistautua työskentelemään Siemensin Turkissa sijaitsevassa tytäryhtiössä. Lisäksi Günaydin tähdensi 9.8.1989, että hänellä oli aikomus palata perheensä kanssa Turkkiin vuoden 1990 jälkipuoliskolla.

8 Saksan viranomaiset myönsivät Günaydinille 12.1.1987 määräaikaisen oleskeluluvan, jonka voimassaoloa pidennettiin useaan otteeseen ja viimeksi 5.7.1990 asti. Tässä luvassa mainittiin, että sen voimassaolo päättyy, jos työskentely Siemensin Ambergin tehtaalla lakkaa, ja että se on myönnetty ainoastaan siinä tarkoituksessa, että luvan haltija voisi perehtyä kyseisen yhtiön kauppa- ja työtapoihin.

9 Günaydinille annettiin samalla tavoin peräkkäisiä määräaikaisia työlupia, jotka oli rajoitettu työskentelyyn Siemensin Ambergin tehtaalla. Viimeinen näistä työluvista lakkasi olemasta voimassa 30.6.1990.

10 Günaydin haki 15.2.1990 pysyvää oleskelulupaa sillä perusteella, että hänen varsinainen kotinsa oli hänen työskentelynsä vuoksi nykyään Saksassa, että hän tuntisi itsensä nykyisin vieraaksi Turkissa ja että hänen kahden alaikäisen lapsensa, jotka olivat syntyneet Saksassa ja kävivät saksalaista koulua, olisi vaikea integroitua kotimaahansa.

11 Siemens piti Günaydinia erityisen tärkeänä työntekijänä, jota oli mahdoton korvata toisella yhtä pätevällä henkilöllä ja joka oli erittäin tärkeä Ambergin tehtaan ja sen turkkilaisen tytäryhtiön välisten suhteiden kannalta, mutta huolimatta Siemensin yrityksistä saada jatketuksi Günaydinin työsuhdetta oleskeluluvan voimassaoloajan pidentämistä koskeva hakemus hylättiin, minkä vuoksi Günaydin joutui lopettamaan työnsä Siemensillä 30.6.1990. Tätä päätöstä ei muutettu myöhemmin, vaikka Siemensin turkkilainen tytäryhtiö ilmoitti Siemensille tammikuussa 1991, että Turkin tilanteen vuoksi Günaydinia ei voitu sillä hetkellä ottaa palvelukseen, ja vaikka Saksan työvoimaviranomaiset olivat jo antaneet suostumuksensa Günaydinin työluvan voimassaoloajan pidentämiseen.

12 Oleskeluluvan voimassaoloajan pidentämisen epääminen perusteltiin sillä, että Günaydinilla, jonka laillisen Saksassa oleskelun tarkoitus oli rajoitettu, ei voinut saada oikeutta rajoittamattomaan oleskelulupaan eikä hän voinut vedota luottamuksensuojan periaatteeseen; lisäksi hänen oleskeluoikeutensa voimassaolon pidentäminen olisi ollut ristiriidassa Saksan kehitysapupolitiikan kanssa, jonka tavoitteena oli kannustaa tässä jäsenvaltiossa koulutettuja ulkomaalaisia työskentelemään kotimaassaan.

13 Günaydinin, hänen vaimonsa ja kahden alaikäisen lapsensa tätä päätöstä vastaan nostama kanne hylättiin sekä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakuasteessa sillä perusteella, että koska Günaydinin työskentely oli rajoitettu siihen, että

hän osallistui tietyn yrityksen koulutusohjelmaan alkaakseen myöhemmin työskennellä tämän yrityksen tytäryhtiössä Turkissa, hän ei ollut Saksan yleisten työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän näin ollen työskennellyt päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla. Muutoksenhakutuomioistuin totesi lisäksi, että näiden tosiseikkojen perusteella Günaydinilla oli ainoastaan epävarma asema Saksan työmarkkinoilla.

14 Bundesverwaltungsgericht, jonka käsiteltäväksi saatettiin valitus (Revision), totesi päätöksen olevan Saksan oikeuden mukainen. Se pohti kuitenkin, voisiko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdasta seurata Günaydinin kannalta edullisempi ratkaisu.

15 Päätöksen N:o 1/80 II luvun (Sosiaaliset määräykset) 1 jaksoon (Työhön ja työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät kysymykset) sisältyvän 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

"Jollei hänen perheenjäsentensä vapaata oikeutta työskentelyyn koskevista 7 artiklan määräyksistä muuta johdu, turkkilaisella työntekijällä, joka työskentelee yleisillä työmarkkinoilla tietyssä jäsenvaltiossa, on oikeus

— työskenneltyään säännönmukaisesti yhden vuoden saada työlupansa uudistetuksi tässä jäsenvaltiossa samaa työnantajaa varten, jos hänellä on työpaikka;

— työskenneltyään säännönmukaisesti kolme vuotta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa valitsemaltaan saman ammattialan työnantajalta työtarjous, joka on tehty

tavanomaisin ehdoin ja joka on rekisteröity tämän valtion työvoimaviranomaisissa, jollei yhteisön työntekijöille annettavasta etusijasta muuta johdu;

— työskenneltyään säännönmukaisesti neljä vuotta tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkattua työtä."

16 Bundesverwaltungsgericht, joka totesi Günaydinin työskennelleen säännönmukaisesti Saksassa yli kolme ja puoli vuotta, oli epävarma siitä, työskentelikö asianomainen määräyksessä tarkoitetuilla jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, koska hänellä oli ainoastaan määräaikainen lupa tehdä tässä jäsenvaltiossa palkattua työtä.

17 Tämä tuomioistuin pohti myös sitä, voidaanko kantajan katsoa syyllistyneen oikeuden väärinkäyttöön sillä perusteella, että hän oli hyväksynyt tällaisen Saksassa oleskelua koskevan oleskeluoikeutensa rajoituksen ja ilmoittanut aikovansa palata Turkkiin syksyllä 1990.

18 Bundesverwaltungsgericht katsoi, että asian ratkaiseminen edellyttää tämän määräyksen tulkintaa, ja päätti lykätä asian ratkaisemista esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Työskenteleekö turkkilainen työntekijä ETY:n ja Turkin välisen assosiaationeuvoston assosiaation kehittämisestä tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla ja onko hän siellä säännönmukaisesti työssä, kun hänelle on annettu lupa tehdä jäsenvaltiossa olevan työnantajan palveluksessa palkattua työtä vain määräaikaisesti ja vain siinä tarkoituksessa, että hän valmistautuu työskentelemään työnantajansa tytäryhtiössä Turkissa?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Voidaanko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan nojalla esitetty hakemus hylätä oikeuden väärinkäytön perusteella, kun turkkilainen työntekijä on nimenomaisesti ilmoittanut aikovansa palata Turkkiin valmistauduttuaan työskentelemään siellä ja kun ulkomaalaisviranomaiset ovat myöntäneet hänelle määräaikaisen oleskeluluvan kyseisessä jäsenvaltiossa vain tämän ilmoituksen perusteella?"

Ensimmäinen kysymys

19 Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään olennaisesti tietää, onko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka työskentelee tässä määräyksessä tarkoitetulla tavalla säännönmukaisesti jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, voi vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hän on saanut siellä luvan tehdä ainoastaan nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa määräaikaista palkattua työtä siinä tarkoituksessa, että hän perehtyy työhön ja valmistautuu työskentelemään tämän työnantajan eräässä tytäryhtiössä Turkissa, ja vaikka hän on saanut työ- ja oleskeluluvan ainoastaan tätä tarkoitusta varten.

20 Aluksi on korostettava, että päätöksellä N:o 1/80 on sen kolmannen perustelukappaleen mukaan tarkoitus parantaa työntekijöitä ja heidän perheenjäseniään koskevaa sosiaaliturvajärjestelmää Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston 20.12.1976 tekemällä päätöksellä N:o 2/76 toteutettuun järjestelmään nähden.

21 Päätöksen N:o 1/80 II luvun 1 jakson määräykset, joihin 6 artikla sisältyy, ovat seuraava vaihe työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamisessa, ja niiden lähtökohtana pidetään EY:n perustamissopimuksen 48, 49 ja 50 artiklaa. Yhteisöjen tuomioistuin on tämän vuoksi pitänyt välttämättömänä saattaa näissä perustamissopimuksen artikloissa hyväksytyt periaatteet koskemaan mahdollisuuksien mukaan turkkilaisia työntekijöitä, joilla on päätöksessä N:o 1/80 tunnustetut oikeudet (ks. asia C-434/93, Bozkurt, tuomio 6.6.1995, Kok. 1995, s. I-1475, 14, 19 ja 20 kohta ja asia C-171/95, Tetik, tuomio 23.1.1997, Kok. 1997, s. I-329, 20 kohta).

22 On totta, että voimassa olevan oikeuden mukaan Turkin kansalaisilla ei ole oikeutta liikkua vapaasti yhteisön sisällä, vaan heillä on ainoastaan joitakin oikeuksia siinä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, jonka alueelle he ovat saapuneet laillisesti ja jossa he ovat työskennelleet säännönmukaisesti määrätyn ajan (em. asia Tetik, tuomion 29 kohta).

23 Samoin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. erityisesti asia C-237/91, Kus, tuomio 16.12.1992, Kok. 1992, s. I-6781, 25 kohta) päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten oikeudesta saapua maahan ja heidän ensimmäiselle työsuhteelleen asetetuista edellytyksistä, vaan päätöksen 6 artiklassa määrätään ainoastaan vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoille jo säännönmukaisesti sijoittuneiden turkkilaisten työntekijöiden asemasta.

24 Tältä osin on ensinnäkin korostettava, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-192/89, Sevince, 20.9.1990 antamastaan tuomiosta (Kok. 1990, s. I-3461) lähtien vakiintuneesti katsonut, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdalla on välitön oikeusvaikutus jäsenvaltioissa siten, että ne Turkin kansalaiset, jotka täyttävät artiklassa määrätyt edellytykset, voivat vedota suoraan heille tämän määräyksen eri luetelmakohdissa myönnettyihin oikeuksiin (asia C-355/93, Eroglu, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-5113, 11 kohta).

25 Kuten 6 artiklan 1 kohdan kolmesta luetelmakohdasta ilmenee, nämä oikeudet ovat erilaisia, ja niitä koskevat edellytykset vaihtelevat kyseisessä jäsenvaltiossa olleen säännönmukaisen työsuhteen pituuden mukaan (ks. em. asia Eroglu, tuomion 12 kohta).

26 Toiseksi on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa turkkilaisille työntekijöille myönnetyt työntekoon liittyvät oikeudet edellyttävät välttämättä asianomaiselle myönnettyä oleskeluoikeutta, jottei oikeutta työmarkkinoille pääsyyn ja työskentelyyn tehtäisi täysin merkityksettömäksi (ks. em. asia Sevince, tuomion 29 kohta; em. asia Kus, tuomion 29 ja 30 kohta ja em. asia Bozkurt, tuomion 28 kohta).

27 Bundesverwaltungsgerichtin esittämää ensimmäistä kysymystä on tutkittava näiden periaatteiden mukaisesti.

28 Tältä osin on aluksi todettava, että Günaydinin kaltainen turkkilainen siirtotyöläinen on saanut tulla kyseisen jäsenvaltion alueelle ja on laillisesti tehnyt siellä vaadittujen kansallisten lupien turvin yli kolmen vuoden ajan keskeytyksettä palkattua työtä, tässä tapauksessa diplomi-insinöörin työtä, saman työnantajan palveluksessa.

29 Jotta voidaan määrittää, työskenteleekö tällainen työntekijä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti (em. asia Bozkurt, tuomion 22 ja 23 kohta) on tutkittava aluksi, onko työntekijä tehnyt työtä oikeudellisessa mielessä jäsenvaltion alueella tai liittyykö työsuhde riittävän kiinteästi tähän alueeseen, ottaen huomioon erityisesti Turkin kansalaisen palvelukseenottopaikan ja alueen, jolla tai jolta käsin palkattua työtä harjoitettiin, sekä sovellettavan kansallisen lainsäädännön työoikeuden ja sosiaaliturvan alalla.

30 Pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa tämä edellytys epäilemättä täyttyy.

31 Seuraavaksi on määritettävä, onko työntekijä sellaisessa työsuhteessa, jossa hän tekee toiselle tosiasiallista ja todellista työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan (ks. asia C-98/96, Ertanir, tuomio 30.9.1997, 43 kohta, Kok. 1997, s. I-5197).

32 Mikään ei nimittäin estä sitä, että jäsenvaltio antaa Turkin kansalaiselle maahantulo- ja oleskeluluvan ainoastaan siinä tarkoituksessa, että hän voi saada tämän jäsenvaltion alueella erityistä ammattikoulutusta, erityisesti oppisopimuksen perusteella.

33 Pääasian kaltaisessa tapauksessa turkkilaisen työntekijän, joka tekee ammattikoulutuksensa jälkeen palkattua työtä ainoastaan perehtyäkseen työhön ja valmistautuakseen toimimaan hänet palkanneen yrityksen tytäryhtiön johtotehtävissä, on joka tapauksessa katsottava työskentelevän tavanomaisessa työsuhteessa, kun hänen tehdessään työnantajalleen tosiasiallista ja todellista työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena häneen sovelletaan samoja työ- ja palkkausehtoja kuin niihin työntekijöihin, jotka tekevät kyseisessä yrityksessä samaa tai samankaltaista työtä, ja kun hänen asemansa ei tämän vuoksi objektiivisesti eroa näiden muiden työntekijöiden asemasta.

34 Tältä osin kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava, täyttyykö tämä edellytys ja erityisesti, onko työntekijä otettu työhön yhteisön oikeudesta poikkeavan kansallisen lainsäädännön perusteella, jonka tarkoituksena on erityisesti hänen integroimisensa työelämään, ja saako hän suoritustensa vastikkeena palkkaa, jonka määrä vastaa samaa tai vastaavaa työtä tekeville henkilöille kyseisen työnantajan maksamaa tai kyseisellä alalla maksettavaa tavanomaista palkkaa, jota ei ole rahoitettu pääasiallisesti julkisista varoista asianomaisen työelämään integroimista koskevan erityisen ohjelman perusteella.

35 Edellä olevaa tulkintaa ei aseta kyseenalaiseksi se, että pääasian kaltaisessa tilanteessa työntekijä on saanut vastaanottavassa jäsenvaltiossa ainoastaan nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa työskentelyä varten rajoitetut määräaikaiset oleskelu- ja työluvat, joissa asianomaista on kielletty vaihtamasta työnantajaa kyseisessä jäsenvaltiossa.

36 Lisäksi voimassa olevan oikeuden mukaan päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa evätä Turkin kansalaiselta oikeus saapua maahan ja työskennellä siellä ensimmäisessä työsuhteessaan, eikä sillä periaatteessa estetä sitä, että nämä jäsenvaltiot säätävät työsuhteen ehdoille asetetuista edellytyksistä päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetun yhden vuoden loppuun asti.

37 Päätöksen 6 artiklan 1 kohtaa ei voida kuitenkaan tulkita siten, että jäsenvaltio voisi yksipuolisesti muuttaa Turkin kansalaisten asteittaista integroimista vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoille koskevan järjestelmän sisältöä siten, että työntekijältä, jonka on annettu saapua maan alueelle ja joka on tehnyt siellä laillisesti tosiasiallista ja todellista työtä yli kolmen ja puolen vuoden ajan, evätään palkatun työskentelyn pituuden mukaan tämän määräyksen kolmessa luetelmakohdassa asteittain tunnustetut oikeudet.

38 Tällainen tulkinta johtaisi nimittäin siihen, että päätöksellä N:o 1/80 ei olisi mitään merkitystä eikä minkäänlaista tehokasta vaikutusta (effet utile).

39 Tästä syystä jäsenvaltiot eivät voi säätää päätöksen N:o 1/80 vaatimukset täyttävillä turkkilaisilla työntekijöillä tämän päätöksen nojalla olevien täsmällisten oikeuksien soveltamiselle ehtoja tai rajoituksia (em. asia Sevince, tuomion 22 kohta ja em. asia Kus, tuomion 31 kohta).

40 Lisäksi 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto on yleinen ja ehdoton, koska siinä ei anneta jäsenvaltioille mahdollisuutta rajoittaa niitä oikeuksia, joita määräyksessä annetaan suoraan turkkilaisille työntekijöille.

41 Sen osalta, onko pääasian kantajan kaltainen työntekijä työskennellyt päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla säännönmukaisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa, on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (em. asia Sevince, tuomion 30 kohta; em. asia Kus, tuomion 12 ja 22 kohta; em. asia Bozkurt, tuomion 26 kohta) säännönmukainen työskentely edellyttää vakiintunutta ja varmaa asemaa jäsenvaltion työmarkkinoilla sekä tämän vuoksi riidatonta oleskeluoikeutta.

42 Edellä mainitussa asiassa Sevince antamansa tuomion 31 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että turkkilaisella työntekijällä ei ollut vakiintunutta ja varmaa asemaa jäsenvaltion työmarkkinoilla, kun hän oli nostanut kanteen oleskeluoikeuden epäävästä päätöksestä, jolloin päätöksen täytäntöönpanoa lykättiin ja hänelle annettiin väliaikaisesti oikeus oleskella ja työskennellä kyseessä olevassa jäsenvaltiossa oikeudenkäynnin lopputulosta odotettaessa.

43 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös edellä mainitussa asiassa Kus antamassaan tuomiossa, että turkkilaisella työntekijällä, jolle on myönnetty oleskeluoikeus yksinomaan sellaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaan asuminen vastaanottavassa valtiossa sallitaan oleskeluluvan myöntämismenettelyn ajaksi, ei myöskään ole tällaista asemaa työmarkkinoilla sen vuoksi, että asianomainen oli saanut oleskelu- ja työskentelyoikeuden tässä valtiossa vain väliaikaisesti oleskeluoikeuttaan koskevaa lopullista päätöstä odotettaessa (tuomion 13 kohta).

44 Yhteisöjen tuomioistuin on näet katsonut, ettei asianomaisen työskentelykausia voida pitää säännönmukaisena työskentelynä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla niin kauan, kuin ei ole täysin varmaa, että työntekijällä on tänä aikana ollut laillinen oleskelulupa, sillä muutoin oleskeluoikeuden epäävällä lopullisella tuomiolla ei olisi mitään merkitystä ja asianomaiselle syntyisi siten 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia aikana, jolloin hän ei ole täyttänyt oikeuksien syntymisen edellytyksiä (em. asia Kus, tuomion 16 kohta).

45 Lopuksi on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa C-285/95, Kol, 5.6.1997 antamassaan tuomiossa (27 kohta, Kok. 1997, s. I-3069), että kun Turkin kansalainen on saanut oleskeluluvan vilpillisen menettelyn vuoksi ja kun hänet on tuomittu tästä menettelystä, hänen tämän oleskelulupansa perusteella suorittamat työskentelyjaksot eivät muodosta vakiintunutta asemaa työmarkkinoilla, ja niiden on katsottava olevan suoritettu ainoastaan epävarmassa asemassa oltaessa sen vuoksi, että asianomaisella ei ollut laillista oleskeluoikeutta kyseisinä ajanjaksoina.

46 Sitä vastoin pääasian kaltaisessa tapauksessa on syytä todeta, että turkkilaisen työntekijän oleskeluoikeutta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ei ollut mitenkään riitautettu ja että asianomaisella henkilöllä ei ollut mitenkään epävarma asema, jota olisi voitu horjuttaa minä hetkenä hyvänsä, koska hänelle oli annettu marraskuussa 1986 lupa tehdä tosiasiallista ja todellista palkattua työtä keskeytyksettä 30.6.1990 asti, ja että näin ollen hänen oikeudellinen asemansa oli varma koko tämän ajanjakson ajan.

47 Tällaisissa olosuhteissa jäsenvaltiossa palkatun työntekijän on katsottava työskennelleen siellä säännönmukaisesti päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla siten, että täyttäessään artiklassa määrätyt edellytykset hän voi vedota suoraan tämän määräyksen eri luetelmakohdissa myönnettyihin oikeuksiin.

48 Tältä osin on riidatonta, että kyseinen työntekijä sai vastaanottavassa jäsenvaltiossa ainoastaan määräaikaisia ja rajoitettuja oleskelu- ja/tai työlupia.

49 Toisaalta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudet, jotka 6 artiklan 1 kohdassa annetaan turkkilaisille työntekijöille, tunnustetaan heille riippumatta siitä, ovatko vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset antaneet tietyn hallinnollisen asiakirjan, kuten työ- tai oleskeluluvan (ks. vastaavasti em. asia Bozkurt, tuomion 29 ja 30 kohta).

50 Toisaalta jos se, että jäsenvaltio asettaa turkkilaisen työntekijän oleskeluoikeuden ja/tai työluvan saamiselle tiettyjä edellytyksiä tai rajoituksia, riittäisi poistamaan jäsenvaltiossa tehdyltä lailliselta työltä sen säännönmukaisuuden, jäsenvaltiot voisivat perusteettomasti evätä turkkilaisilta siirtotyöläisiltä, joiden on annettu saapua maan alueelle ja jotka ovat työskennelleet siellä säännönmukaisesti ja keskeytyksettä yli kolmen vuoden ajan, ne oikeudet, joihin he voivat vedota suoraan 6 artiklan 1 kohdan perusteella (ks. edellä 37—40 kohta).

51 Lisäksi se, että pääasian kaltaisessa tilanteessa työ- ja oleskeluluvat on myönnetty työntekijälle ainoastaan siinä tarkoituksessa, että hän voisi parantaa ammattitaitoaan jäsenvaltiossa sijaitsevassa yrityksessä hoitaakseen myöhemmin tehtäviä tämän yrityksen tytäryhtiössä Turkissa, ei voi vaikuttaa tähän tulkintaan.

52 Päätöksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan siinä turkkilaisille työntekijöille myönnettyjen oikeuksien tunnustaminen ei riipu mistään sellaisesta edellytyksestä, jonka perusteella heille on alun perin annettu maahantulo-, työskentely- ja oleskeluoikeus (em. asia Kus, tuomion 21—23 kohta ja analogisesti em. asia Eroglu, tuomion 22 kohta).

53 Näin ollen sillä perusteella, että nämä luvat myönnettiin asianomaiselle ainoastaan määrätyssä tarkoituksessa, johon pyrittiin kyseessä olevalla tosiasiallisella ja todellisella työskentelyllä, ei voida evätä 6 artiklan 1 kohdan edellytykset täyttävältä työntekijältä tässä artiklassa hänelle myönnettyjä asteittaisia oikeuksia.

54 Tämän vuoksi päätöksen N:o 1/80 mukaisiin oikeuksiinsa nojautuvaa työntekijää vastaan ei voida vedota siihen, että hän on vakuuttanut haluavansa jatkaa uraansa kotimaassaan työskenneltyään joitakin vuosia vastaanottavassa jäsenvaltiossa ammattitaitoaan täydentääkseen, ja siihen, että hän on aluksi suostunut oleskeluoikeutensa rajoittamiseen tässä maassa.

55 Edellä olevilla perusteilla ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on tehnyt laillisesti jäsenvaltiossa keskeytyksettä yli kolmen vuoden ajan tosiasiallista ja todellista työtä saman työnantajan palveluksessa ja jonka ammatillinen asema ei objektiivisesti eroa niiden työntekijöiden asemasta, jotka tekevät saman työnantajan palveluksessa tai kyseisellä alalla samaa tai vastaavaa työtä, työskentelee määräyksessä tarkoitetulla tavalla säännönmukaisesti tämän jäsenvaltion yleisillä

työmarkkinoilla. Tällainen Turkin kansalainen voi siten vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hänellä on ollut siellä ainoastaan määräaikainen lupa tehdä palkattua työtä nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa siinä tarkoituksessa, että hän perehtyy työhön ja valmistautuu työskentelemään kyseisen yrityksen eräässä tytäryhtiössä Turkissa, ja vaikka hän on saanut työ- ja oleskeluluvan ainoastaan tätä tarkoitusta varten.

Toinen kysymys

56 Ennakkoratkaisupyynnön tekemistä koskevan päätöksen perusteluista ilmenee, että Bundesverwaltungsgericht haluaa tällä kysymyksellään tietää, voiko turkkilainen työntekijä, joka haluaa jatkaa oleskeluaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hän oli nimenomaisesti suostunut oleskeluoikeutensa rajoittamiseen ja vaikka hän on ilmoittanut aikovansa palata Turkkiin sen jälkeen, kun hän on tehnyt kyseisessä jäsenvaltiossa palkattua työtä ammattitaitoaan täydentääkseen, menettää päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaiset oikeutensa.

57 Tähän kysymykseen vastattaessa on ensinnäkin todettava, että Günaydinin kaltainen turkkilainen työntekijä ei voi menettää päätöksen N:o 1/80 mukaisia oikeuksiaan pelkästään sen vuoksi, että hän vetoaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa tämän päätöksen 6 artiklan 1 kohdan määräyksiin, vaikka hän oli alun perin suostunut oleskeluoikeutensa rajoittamiseen tässä jäsenvaltiossa (ks. edellä 54 kohta ja em. asia Ertanir, tuomion 58—61 kohta).

58 Toiseksi on todettava, että 6 artiklan 1 kohtaan perustuvaa hakemusta ei voida periaatteessa pitää oikeuden väärinkäyttönä siitä syystä, että kyseinen työntekijä oli aikaisemmin ilmoittanut aikovansa lähteä vastaanottavan jäsenvaltion alueelta heti

sen jälkeen, kun hän on valmistautunut niihin tehtäviin, joita hänen oli tarkoitus hoitaa kotimaassaan.

59 Kuten komissio toteaa, on täysin uskottavaa, että Günaydin on ensin aikonut vakaasti palata Turkkiin tehtyään joitakin vuosia palkattua työtä Saksassa, mutta sen jälkeen perustellusti, muuttuneiden olosuhteiden vuoksi muuttanut mieltään. Tältä osin Günaydin korostaa toisaalta, että hänen työnantajansa tytäryhtiö Turkissa oli ilmoittanut tammikuussa 1991 emoyhtiölleen, että silloinen tilanne Turkissa ei mahdollistanut hänen palvelukseen ottamistaan, ja toisaalta, että Siemensin Ambergin tehdas halusi ehdottomasti pitää hänet palveluksessaan, koksa hän oli erityisen tärkeä työntekijä, etenkin kun Saksan viranomaiset olivat jo ilmoittaneet suostuvansa hänen työlupansa voimassaoloajan pidentämiseen.

60 Tämän vuoksi ainoastaan siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo näytetyksi turkkilaisen työntekijän vakuuttaneen haluavansa lähteä vastaanottavasta jäsenvaltiosta määrätyn ajan päätyttyä ainoastaan saadakseen viranomaiset myöntämään hänelle tarvittavat luvat perusteettomasti, asianomainen voi menettää päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaiset oikeutensa.

61 Edellä olevien perustelujen vuoksi toiseen kysymykseen on vastattava, että oikeuden väärinkäyttönä ei voida pitää sitä, että turkkilainen työntekijä haluaa jatkaa oleskeluaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hän oli nimenomaisesti suostunut oleskeluoikeutensa rajoittamiseen. Tämä työntekijä voi menettää päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaiset oikeutensa sen vuoksi, että hän on ilmoittanut aikovansa palata Turkkiin sen jälkeen, kun hän on tehnyt kyseisessä jäsenvaltiossa palkattua työtä ammattitaitoaan täydentääkseen, ainoastaan siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että tämä ilmoitus on tehty pelkästään siinä tarkoituksessa, että asianomainen saisi perusteettomasti työ- ja oleskeluluvan vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

62 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Kreikan ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Bundesverwaltungsgerichtin 24.11.1995 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalainen, joka on tehnyt laillisesti jäsenvaltiossa keskeytyksettä yli kolmen vuoden ajan tosiasiallista ja todellista työtä saman työnantajan palveluksessa ja jonka ammatillinen asema ei objektiivisesti eroa niiden työntekijöiden asemasta, jotka tekevät saman työnantajan palveluksessa tai kyseisellä alalla samaa tai vastaavaa työtä, työskentelee määräyksessä tarkoitetulla tavalla

säännönmukaisesti tämän jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla. Tällainen Turkin kansalainen voi siten vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hänellä on ollut siellä ainoastaan määräaikainen lupa tehdä palkattua työtä nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa siinä tarkoituksessa, että hän perehtyy työhön ja valmistautuu työskentelemään kyseisen yrityksen eräässä tytäryhtiössä Turkissa, ja vaikka hän on saanut työ- ja oleskeluluvan ainoastaan tätä tarkoitusta varten.

2) Oikeuden väärinkäyttönä ei voida pitää sitä, että turkkilainen työntekijä haluaa jatkaa oleskeluaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hän oli nimenomaisesti suostunut oleskeluoikeutensa rajoittamiseen. Tämä työntekijä voi menettää päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaiset oikeutensa sen vuoksi, että hän on ilmoittanut aikovansa palata Turkkiin sen jälkeen, kun hän on tehnyt kyseisessä jäsenvaltiossa palkattua työtä ammattitaitoaan täydentääkseen, ainoastaan siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että tämä ilmoitus on tehty pelkästään siinä tarkoituksessa, että asianomainen saisi perusteettomasti työ- ja oleskeluluvan vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

Mancini Murray Kapteyn

Ragnemalm Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä syyskuuta 1997.

R. Grass G. F. Mancini

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja